

ra dayanarak açıklamaya çalışan SBKP, şu anda gerek ÇKP-SBKP ideolojik kutuplaşmasının çok geri plânlara çekilmesi nedeniyle, gerekse genel olarak devletlerarası ilişkilerde meydana gelen gelişmeler, değişmeler nedeniyle, şu son yıllarda izlediği kararsız çizgiyi netleştirilmemiş, sistematik hale getirmek durumundadır.

Somut kanıtlara sahip değiliz, ama bu noktada, SBKP içinde farklı eğilimlerin ortaya çıkacağını söylemek yanlış olmaz. Bunlardan birinin daha sektör, katı bir ideolojik-siyasal eğilimi, «yeni Stalinist» diye nitelenebilecek bir anlayışı savunabileceğini, öteki(fer)in ise ilımlı, hatta «demokratik» bir eğilim olabileceğini tahmin edebiliriz. Öteki «sosyalist ülkelere» komünist partileri içinde de benzer bir durum doğabilir.

«Türkiye Sosyalist Hareketi» dediğimiz genel alandaki durum böyle bir gelişmenin zorunluluğunu gösterir bir kanıt olarak değerlendirilebilir. Gerçekten de bu genel alan içinde, kimi SBKP'ye tam bağlı, kimi kısmi eleştirilerde bulunmakla birlikte Sovyetler Birliği'ndeki kurulu düzene yapısal bir eleştiri getirmeyen, bu düzeni «esas olarak sosyalist» diye nitelleyen birkaç grup ve parti vardır. Yukarıda da değindiğimiz gibi, şu anda TKP içinde doğan ayrılığın görünen iki kanadı bunları iki ana gruba ayırmaktadır. TKP merkez eğilimi TIP ve TSİP üzerine oynamakta, ötekileri «göşist» olarak nitelendirip, dışlamakta; İçinin Sesi ise TIP ve TSİP'i «küçük-burjuva legalist sosyalizm» olarak nitelendirip, ötekilerin «halkın kurtuluşu için hergün kurban veren» hareketler olduğunu söyleyip, eğer TKP, «SBKP'ye karşı olmayan» geniş kesimi toparlamak istiyorsa bunlar üzerine «oynaması» gerektiğini savunmaktadır.

TKP merkezi ve İçinin Sesi çevresi arasındaki tartışma da bu konu dolayısıyla gündeme geliyor. Çünkü önde görünen tartışma konusu «Türkiye'de devrimci durum» olup olmadığıdır. İ. Sesi'nin ideoloğu R. Yürük-oğlu ilk baskısı pek dikkat çekmeyen «Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye» adlı broşürünü, ikinci ve üçüncü baskılarında «yeni yanlara» ekleyerek yayımladığını da görüldü ki yazar, «Türkiye'de devrimci durum vardır» tespitini olabildiğince vurgulamakta ve bu nedenle, ayaklanma ve devrim, burjuva devletinin yerle yer edilmesi ve proletarya diktatörlüğü sorunlarının bugün çeşitli yönleriyle pratik sorunlar olduğunu ileri sürmektedir. TKP merkezi kitap yayımlandıktan yedi ay sonra merkez organı Atılım'da, bu tespit ve önerilerin parti politikasına ters düştüğünü, «partinin Leninci politikasının bugünkü koşullarda serüvenciliğe götüreceği biçimde çarpıtılmış» olduğunu ilân etti.

Şüphesiz yok ki İçinin Sesi çevresinin «onbinleri, yüzbinleri ayaklandıran eylemlerinden, «burjuva diktatörlüğünü yerle yer edip, proletarya diktatörlüğüne varmak»tan söz eden bu «yeni» önerileri, Türkiye'de en sol tanımlanan grupların bile yanına yaklaşamayacağı kadar sol öneriler. Öyle anlaşılıyor ki 1979 yılında Cambridge bahçesinde döner satarak «görkemli yaz taaruzları» yapan İçinin Sesi, «zayıf halka»nın yayımlandığı 1978 Aralık'ından beri, Türkiye'nin en keskin sol takımıdır; ama ne yazık ki değeri bilinmemektedir. Üstelik İçinin Sesi, TKP'nin «faşizme geçit yok» gibi

sloganlarını bırakmış ve «faşizmi içinde geberteceğiz», ya da «devrimci savaşımı faşizmi geberteceğiz!» gibi müthiş sloganlar yazmaktadır.

Edindiğimiz bilgilere göre TKP yanlısı örgütlenmeler içindeki İçinin Sesi taraftarları bu sloganları, son derece ahenkli «şerhleri» gayet iyi kullanarak bağırabilmektedirler. Buna rağmen TKP içinde fazla yandaş bulamamışlar. Şimdilik TKP merkezi tartışmasız biçimde daha güçlü.

Ancak bu, İçinin Sesi çevresinin «partiyi yitirdiği» anlamına gelmiyor. Güçlü ihtimalle TKP içinde parti kaybedilmiştir; ama sözkonusu çevrenin TKP dışındaki hayırhah gruplar üzerinde ve içinde önemli denilebilecek etkilemeler yaptığı da ortada.

Az önce değindiğimiz gibi İçinin Sesi çevresi bu olgu nedeniyle önem kazanıyor.

Bunu söylerken İçinin Sesi'nin «TEP, VP, Emeğin Birliği ve Kurtuluş» gibi parti ve grupları kendî etrafında toparlayabileceğini kestirdiyor değiliz. Gerçi İ. Sesi grubu hem TKP içinde egemen hale gelmek, hem de bu grupları «TKP'ileştirmek» ister. TKP'den tasfiye edilmedikçe, cabalarını bu yönde sürdürecektir. Ancak sözkonusu parti ve gruplar karşısında tek kuzu TKP içinde oluşu, dolayısıyla Sovyetler Birliği-SBKP kozuna daha yakın oluşudur. İ. Sesi'nin şimdilerde savunur olduğu «sol» görüş ve tutumların daha ilımlı ileri ileri süren sözkonusu grupların SBKP'ye karşı eleştirilerinin önemli bir ögesi de, onun, TKP'nin «sağ» çizgisine izin veriyor oluşu ve genelde «barışçıl yollar»dan yana olmasıdır. SBKP son yıllarda, örneğin Afganistan ve Etiyopya'daki «devrimleri» desteklemekten de öte tavırlara girerek bu tür «devrimleri» pekala alkışlayıp, «devrimci yöntem» saymaya hazır grupların sempatisini toplayabilirdi, Şimdi bir de İ. Sesi'nin temsil ettiği «sol»cülüğün TKP'de varolmasına izin verdiği görülürse, daha doğrusu SBKP'ye bağlı TKP içinde bu müthiş «sol»cu kanat ortaya çıkabiliyorsa, sözü edilen grup ve partilerde SBKP yanlısı eğiliminin daha bir güç kazanması kaçınılmazdır. Kalda ki İ. Sesi, şimdiki TKP yöneticilerine karşı «savaşım» vermekte ve onları «geçmiş»teki tutumları nedeniyle ciddi biçimde suçlamaya da hazırlanmaktadır. Bu nokta özellikle TEP ve VP gibi partiler için önemlidir. Bilindiği gibi, bu partilerin muhalif oluşlarındaki önemli etkenlerden biri bu «geçmiş»tir. TKP yöneticilerinin 1973 öncesindeki «iktidaryonlar»dan dolayı suçlamaya hazırlanan İ. Sesi, böylece TEP ve VP ideologlarına, özel düşmanlık duydukları İ. Bilen ve öteki «eskiler»e karşı hücumu teşvik etmekte ayrıca herkeşin üzerinde birleşebileceği R. Fuat Baraner sembolünü öne çıkararak, bir katilma zemini oluşturmaktadır.

Fakat sanırız İ. Sesi'nin hesabında TEP ve VP'ye seslenen bu «geçmiş» faktörünün önemli daha çok «manevî»dir. «Maddî» açıdan önemli olan ise Emeğin Birliği — ki yaptığı bir birleşme sonucu «Birlik Yolu» oldu — ve Kurtuluş gruplarıdır. İ. Sesi'nin «sol»cülüğü, hele TKP'nin 1973 sonrası politikasının bu noktadan belli bir eleştirisi ile birleştirirse, herhalde «Birlik Yolu»nun tamamına yakın kısmında, Kurtuluş'una belli bir bölümünde «neden ayrız» sorusuyla sonuçlanacaktır. Bunun sonucu İ. Sesi'ne katılmak olmayabilir. Hatta bu ihtimal hayli zayıftır. Sözkonusu gruplar kendi

içlerinde ve aralarında daha belirginleştirilmiş bir SBKP yanlısı çizgi oluşturabilir, böylece «temsil güçlerini» arttırabilirler. Bu grupların İ. Sesi'nin «sol»cülüğünü fazlasıyla ciddiye aldıkları söylenemez. Gerçi İ. Sesi, bu grupları kendi etrafında, kendi çizgisine çekip toparlamakta çayaçak değildir. Bunda başarı kazanmasını engelleyecek bir neden daha vardır: henüz eleştirmediği hatta ünlü «Zayıf Halka»da övmekten geri kalmadığı TKP'nin 1973-1979 arası politikası. İ. Sesi, TKP Merkez Komitesi sekreteri İ. Bilen'e değme davkavuşun yapamayacağı övgüler sıralayarak, bu 1973-79 arası TKP politikalarını anılamaktaydı. Fakat şimdi durum değişmiştir. Dolayısıyla İ. Sesi, pekala bu tavrını değiştirebilir; bu politikalara ve onların mimarı İ. Bilen'e en sert ithamı yöneltebilir. Çünkü o patricanın değil padişahın davkavuşudur.

«Padişah» ise kendisine tam bağlılığını ilân etmiş olanlarla, kendisini «merkez» olarak kabul etmeye eğilimli çeşitli parti ve gruplar arasında daha şimdiden

Diyalektiğin Sefaleti Ya da «Parti Bayrağı»nın Mao Eleştirisi

Parti Bayrağı, bilindiği gibi, AEP'nin son zamanlardaki siyaset değişikliğiyle paralel olarak, 1979 yazı başlarında, 5 yıldan beri savunulan «Mao Zedung Düşüncesini» reddetti ve alternatif olarak «Stalin'in yere bırakmadığı bayrağı» daha da yükseltmekle kalmayıp, önerdi. Bu olay, kendi başına ilginç olduğu kadar, Türkiye Sosyalist Hareketi açısından önemle üzerinde durmayı gerektiren birtakım dersleri de içermektedir. PB'nin tavrındaki sakatlıkların eleştirisi bu nedenle sadece PB'nin temsil ettiği siyasi anlayışın eleştirisi olarak kalmayacak. Hareketteki öbür unsurları da farklı ölçülerde ilgilendiren genel birtakım ilkelere inçilmesini gerektirecektir.

Bu yazıda Parti Bayrağı'nın Temmuz 1979 sayısında yayımlanan Mao Zedung'la ilgili iki yazı üzerinde duracağız. Yazılar, özet olarak, Mao'nun tezlerinin «Marksizm-Leninizmle ortak hiçbir yanı bulunmayan» «anti-Marksist», «revizyonist», «küçük burjuva bir teori ve pratiğin ifadesi» olduğu temasını işlemektedir. Ayrıca Mao'nun laf cambazı, oportünizmin tipik simgesi, alacak, liberal, anarşist, Marksizm tüccarı, sofist, menşevik, Proudhon'cu, Buharinci, Titocu, Konfüçyüscü, Kautskiyi v.b. olduğu da belirtilmişse de, bunlar üzerinde uzun boylu durmaya gerek yok.

Eleştirilerin gerekçeleri kısaca şunlardır: 1 — Sosyalist devrim proletaryanın tek başına iktidarına, demokratik halk devrimi ise proletarya ile birlikte köylülük ve belki millî burjuvazinin iktidarına dayanır. Mao bunlardan ikincisini savunmuş, oradan proletarya diktatörlüğüne geçiş reddetmiştir. (s. 12-16) 2 — 1949'da kurulan devleti «tüm halkın devleti» ilan eden devleti sınıfal kökenli inkâr ve proletarya diktatörlüğünü reddetmiştir. (s. 16-23) 3 — Devrimden

belirginleşen iki farklı kümeleşmenin hangisinden yana tavır aldığını kesinleştirmiş değil. Ancak bunun zorunluluk haline geleceği zaman fazla uzak değildir.

Daha önce ÇKP takipçileri kampı bu anı yaşadı. Şimdi yalnızca TKP soy ve tek ÇKP takipçiliğini sürdürüyor. Öteki gruplar ÇKP'yi hatta bir kısmı bütün olarak Mao-Zedung'u, onun düşüncelerini en ağır biçimlerde suçlayarak değişik ama kararsız çizgilere geçtiler.

TKP'den Kurtuluş'a kadar uzanan geniş bir kesim içinde yeralan çok sayıda grup ve parti de benzer bir süreçten geçmek zorundadırlar. İ. Sesi'nin TKP içinde başlattığı muhalefet asıl olarak bu zorunlu sürecin başlamakta olduğunu gösterdiği için önemli. Bugüne değin birbirlerinden şu ya da bu konudaki görüşleri veya şu ya da bu soruna ilişkin pratik tutumları nedeniyle ayrılan sözkonusu gruplar, gelinen noktada ayrı oluşlarının nedenini artık eskiden olduğu kadar kolayca, makul gösteremeyeceklerdir.

sonra dahi millî burjuvazinin ve KP dışındaki demokratik partilerin varlığını savunmuştur. (s. 23-48) 4 — Sosyalist inşa sürecinde toprak ağaları ve kapitalistleri yoketme değil, «ideolojik kalıba dökmeye» yöntemini seçmiştir. (s. 48-60) 5 — Yine aynı olgunun bir başka cephesi olarak, sosyalist toplumda ilginç burjuva unsurların varolacağını ileri sürmüş ve Rusya'da Krüçev karşı-devrimini bununla açıklamıştır. (s. 67-70) 6 — Nihayet, bu siyasetlerin felsefi plandaki karşılığı olarak, diyalektiği karşıtların birliği ilkesine indirgemiş, niceliğin niteliğe dönüşmesi ve olumsuzlanmanın olumsuzlanması ilkelere indirgetmiştir. (s. 63-88)

PB'nin bu sonucu eleştiride anlattığı şey, Mao'ya göre, burjuvazi ile proletaryanın ebediyen birbirleriyle yer değiştirerek yaşayacağı ve proletaryanın rakibini yokedip karşıtlığı aşması anlamında bir nitelik değişikliğinin gerçekleşmeyeceğidir. Eleştirinin bir bakıma en ilginç ögesi budur. Tartışma boyunca yer yer olguların çarpıtılması, yer yer bazı olguların açıkça kavranamaması şeklinde kendini gösteren garip mantık sakatlığını en açık biçimde burada görüyoruz. Bu nedenle değerlendirmemize buradan başlayacağız. PB'na göre:

«(Mao Zedung) sınıflar ortadan kalkıncaya kadar ve proletarya varlığını sürdürdüğü müddetçe burjuvazinin de toplumda olması gerektiğini söylüyor. Ve şöyle diyor: «Burjuvazi olmadan proletarya olmaz, proletarya olmadan burjuvazi olmaz.» Oysa proletarya, sınıf olarak burjuvazi, ekonomik sistem olarak kapitalist özel mülkiyeti ve burjuvazinin siyasi rejimini, ideolojisini, kültürünü v.b. yoketmedikçe sosya-

lizmi inşa edemez, insanın insan tarafından sömürülmesine son veremez. İşte Mao Zedung bu tarihi zorunluluğu inkâr ediyor. O, her zaman **burjuvazi varolacak** demekle, kapitalizmin sonuza kadar yaşayacağını ifade ediyor.» «Mao Zedung Düşüncesi'ne göre, eğer burjuvaziyle proletarya arasındaki çelişki yokedilecek olursa, sosyalist toplumdaki çelişkiler de biter, böylece toplumsal gelişme durur, toplumun ilerlemesi sona erer; Bunun için de, toplumun gelişmesini sağlamak gerektiği iddia edilir, dolayısıyla da **burjuvaziyle proletarya arasındaki çelişmenin ilebet yaşaması** zorunluluğu üzerinde durulur.» (s. 67, abc.)

Çin Devrimi hakkında en küçük bir bilgisi olan herkes bilir ki, altı çizili fikirler ne Mao ne de ÇKP tarafından hiçbir tarihte savunulmamıştır. Aksine dönem burjuva unsurlara karşı saldırı kampanyaları açılmış (1951, 1957, 1966, 1975 v.b.), tüm burjuva unsurların sürec içinde yokedilmesi gereği vurgulanmıştır. Burjuvazinin ilebet yaşamasını savunmak diye bir şey sözkonusu değildir.

Ne var ki, PB'nin, acıkça olgulara ters düşen bir şekilde bu tezleri Mao'ya atfederken içtenlikli olduğuna inanıyoruz. «Burjuvazi olmadan proletarya olmaz proletarya olmadan burjuvazi olmaz» denmiştir ve PB bundan, basit bir akıylıdırılmayla, burjuvazinin vasamasının savunulduğu sonucunu çıkarmaktadır. PB'nin çıkardığı sonuç Mao'nun fillen savunduğu tezlerin tam tersi ise, bu olsa olsa Mao'nun kendi laflarıyla çelişen bir oportünist olduğunu gösterir.

Ya da PB'nin bazı şeyleri anlayamadığını, Mao'nun (ve Marx'ın ve Lenin'in) «Burjuvazi olmadan proletarya, proletarya olmadan burjuvazi olmaz» sözünden çıkardıkları sonuç, burjuvazinin ilebet yaşaması değil, **ikisinin ancak birlikte yokedilebilecekleri**, proletarya yokedilmedikçe burjuvazinin gerçek anlamda yokolmayacağı, yüz defa yokedilse her seferinde daha güçlü olarak hortlayacağıdır. Tıpkı serflik ve toprak köleliği yokedilmedikçe toprak ağalığının nesnel temelinin yokolmayacağı gibi. PB'nin neden bu çok basit sonucu çıkaramadığı, kavrayamadığı üzerinde dikkatle düşünmek gerekir. Bu sorunun cevabını aramak, PB'nin temsil ettiği siyasi anlayışın özünü ve genelde Sosyalist Hareketi malûl eden birtakım önemli sorunları kavramakla biridir.

Çözümlemeye önce oldukça soyut bir düzeyde başlayacağız. Bunun bir gerekcesi, PB'nin Mao'ya karşı nihai kanıtlarını felsefe alanında getirmesi, en genel eleştirisini o alanda yapmasıdır. Getirilen kanıtların diyalektik anlayışla ilgili olmayan boş laflar olduğunun gösterilmesi bu nedenle önemlidir. Ama bundan da önemli olan, diyalektik ilkelere soyut olarak ifade edilen bakış açısının, olayları değerlendirme yönteminin, en pratik ve somut olayları kavramakta nasıl vazgeçilmez nitelikte olduğunu; buradaki sakatlıkların en güncel pratik sorunların kavranışında nasıl terslikler doğuracağını göstermektedir. Bundan dolayı PB'ni ve farklı öicülerde tüm Hareketi ilgilendiren en genel eleştirileri diyalektik alanında yapmak ve «bu soyut lafları geçelim de asil ne demek istiyor ona bakalım» anlayışından sıyrılmak gerekir.

DIYALEKTİĞİN İLKELERİ

Diyalektik düşünce, olayları ilişkileri içinde kavramayı, zıtlık ve çelişkileri birer ilişki olarak değerlendirmeyi gerektirir. Diyalektik öteki bütün ilkeleri bu temelden türer ve bu temelden soyutlandığında, hiçbir anlamı olmayan metafizik aptallıklar haline gelirler.

Gerçekliği ve özellikle toplumsal gerçekliği oluşturan her öge, kendisi gibi pek çok sayıda öge arasındaki karmaşık ilişkilerden oluşan bir ilişki sistemi, bir ilişki platformu içinde anlam taşır. Örneğin birtakım insanların «proleter», «burjuva», «Türk», «Kürt» v.b. kategoriler oluşturması, böyle bir ilişkiler sisteminden bağımsız olarak düşünülemez. Bu insanlar, ilişkiler sisteminden bağımsız olarak düşünülemez. Bu insanlar, ilişkiler sisteminin dışında «proleter», «burjuva» v.b. değil, düpedüz iki ayaklı hayvanlardır.

İki ayaklı hayvanı proleter bir insan yapan toplumsal ilişkiler nedir? Herhalde çalışmak (emekli olmak) değil; ormanda sürü halinde yaşayan ilkel insanlar da çalışır, kölelerle uşaklar da çalışır, burjuva da canı isterse evinde oturup çalışır, özgür komünist insanlar da çalışır. Marx'a göre proleterliğin koşulları şunlardır: 1 — Emekçinin çalışabilmesi için emeğini para karşılığında **birilerine** satmak zorunda olması, kendisine emeği karşılığında para verecek **birilerine** bulamadıkça çalışamaması; 2 — Dolayısıyla kendi emeğinin bir bütün olarak kontrolüne sahip olamaması, emeğinin kendisine değil, **kendisine** ücret veren kişilere ait olması; 3 — Dolayısıyla üretimin ve bir bütün olarak toplumun ve insanlığın kontrolü, yönlendirilmesi ve tarih içinde geliştirilmesi işinin fillen çalışan insanlardan dışında **başka insanlara** ait olması, işçinin bu süreçte bir araç, bir «kol gücü» olarak kullanılması. Bu anlamda, bir çeşit kölelik olan proleterlik, köleleri yönetecek bir sınıfla ilişkisi dışında düşünülemez. Marx'ın ve Mao'nun «burjuvazi olmadan proletarya olmaz, proletarya olmadan burjuvazi olmaz» derken anlattıkları budur.

Aynı ilişki platformunun öğeleri olan kutuplar arasında şüphesiz derin karşıtıtlıklar ve mücadeleler olabilir. Olması da zorundur. Ancak bu karşıtıtlıklar da yine içinde var oldukları ilişki platformu dışında ele alınmazlar. Hele iki olay arasında uzlaşmaz bir karşıtlık teşhis ediyorsak, bu demektir ki karşıtlık tesadüfen olan bir şey değildir, her iki olayın da doğasında olan, onların varlıklarını tanımlayan, zorunlu bir karşıtıtlıktır. Yani her iki olayı da bu karşıtıtlıktan ve **dolayısıyla karşıtıyla ilişkisinden** soyutlayarak, bağımsız bir şey gibi tanımlayamayız. Bu ilişkinin dışında, tek başına düşünülebilir mutlak bir şey gibi alamayız.

İlişkiler sistemi içinde varolan bazı çelişkiler, sisteminin asil bir ögesi olan, sistem sürdürece varolacak çelişkilere, bundan dolayı bu çelişkiler, kendi içlerinde iki zıt dinamiği barındıran çelişkiler olarak görülmelidir, bunlar bir yandan sistemi parçalama, yırtma, ilişkiyi koparma istidadını taşıyan birer istikrar-sızlık unsuru ise; bir yandan da çelişkinin sürmesi, çelişkiyi doğuran ilişkiyi de sürekli yeniden-üreten bir düzen unsurudur. Burjuvazi ile proletarya arasında sürekli (bitmez, uzlaşmaz) bir çelişki vardır diyoruz.

Birikim 54-55/28

Ama proletaryanın proletarya kalacağı varsayıldığında, —ki PB'nin mantığı böyledir— yukarıda 1, 2, 3 diye sıralanan temel ilişkilerden kolaylıkla çıkarılabileceği gibi, bu çelişkinin varolacağı tek yer şudur; emekçinin emeği karşılığında aldığı paranın artması, emekçinin emeğini daha kolay satması, üretimin tümü üzerinde daha çok söz sahibi olması, hatta toplumun yönetimine önemli oranlarda katılması. Proletarya yönetime fillen ağırlığını koysa bile, bütün bu denilenlerde koşul, proleterlerin proleter kalması, yani burjuvazinin (iş ve ücret veren sınıfın, kö'e sahiplerinin) varlığını ve işlevini sürdürmesidir. Proletarya proletarya kaldığı sürece kendi zıddını, burjuvaziye sürekli yeniden üretir; burjuvazi de sürekli proletaryayı yeniden üretir. Mücadele, zıtların devamlı yer değiştirdiği bir dans havası içinde sürer gider. Proletarya kazara burjuva sınıfının topunu kırından geçirse, kendisine iş ve ücret verip emeği kendi hesabına kaydedecek bir sınıfın çok geçmeden hortlaması kaçınılmazdır.

Proleter eğer proleterse, işi birilerinden alıyor ve emeğini ona satıyor demektir. O «birilerinin» adı ne olursa olsun (özel teşebbüs, devlet, «Komünist» parti, üretim birimi görevlileri v.b.) aralarında burjuva-proleter ilişkisi vardır. Kısa bir dönem için proleterler duruma hakim olsalar bile, ilişkinin mantığı bir süre sonra işveren kesimin tam hakimiyetini yeniden kurmasını gerektirir. Hem de iş ve ücret aldığı kaynakları darımadığın ederek kendi kendini sefaletle ve kaosla sürüklemiş olan işçi sınıfının tam ve kayıtsız desteğiyle. Bu dönüştürme işi sınıfının emeğini emeklemeden ederek «güçlenmiştir»; yeniden başa geçen burjuvazi de eski burjuvazi değildir. Ama işçi sınıfının mücadelesine sevk, sınıf bilinci, devrimci dinamiği, uzun süre onarılamayacak kadar kırılmıştır. İşçi sınıfı «karşıtına dönüşmüş», kendisini sömürerlere «muhtaç» olduğuna inanmış, onların desteklessi haline gelmiştir. Rusya ve Çin'de bugün olana; İngiltere, İtalya ve Almanya'da 1920'lerin, ABD'de 1930'ların büyük işçi mücadelelerinin ertesinde işçi sınıfının içine düştüğü pasifliğe bakmak yeter.

Çelişkinin aşılması, çelişkiyi bizzat kendi benlikleri içinde taşıyan iki tarafın her ikisinin ve aralarındaki ilişki platformunun, onları birer taraf (kutup, karşıt) olarak tanımlayan platformun aşılması ile olur. **Marklerden ayrılan özgül bakış açısı budur.** Bunun somut sist-Leninist siyasi hareketi öteki tüm siyasi hareket-bicimlenişini aşacağıda tartışacağız.

Şimdi, diyalektik ilkelere denilen şeyleri bu perspektiften ele alalım.

1 — İşçi sınıfı eğer içinde var olduğu ilişki platformu içinde kovanırsa, **karşıtların birliği** olan, yani bizzat kendi içinde iki karşıt öge, ya da **çelişki** taşıyan bir olaydır; hem ilişki sisteminin bir parçasıdır, hem de onun karşıtı. Bu, düzenin kendi çelişkinsinin (hem burjuva düzeni, hem de burjuva düzeninin karşıtı olan sınıfı kendi zorunlu olarak doğurduğu bir parçası olarak içinde taşıyor) düzenin bir ögesine yanmasındır. İşçi sınıfı bu karşıtların birliği içinde vardır. Dolayısıyla bunlardan biri bir dönem ölçüsüz olarak ağır basarsa, bir dönem sonra ötekine ortaya

çıkıp durumu dengelemesi kaçınılmazdır —eğer ki işçi sınıfı işçi sınıfı olarak kalırsa—.

İşçi sınıfı uzlaşmaz çelişkiyi kendi bağrında taşıyor ve çelişkinin bir yönlü yokedilince çelişkinin de aşılacağına sanmak hayal olur.

2 — **Nitelik sıçraması**, tez ile antitezden birinin yok olmasıyla değil, her ikisinin ve aralarındaki ilişki/çelişki (birlik/karşıtlık) platformunu aşan bir başka ilişki platformunun kurulması demektir. Bu platformda artık burjuva bulunmadığı gibi, proleter de bulunmaz. Niceliksel dönüşümde esas, birbirleriyle ilişki içindeki öğelerin aynı kalmasıdır: sadece bazılarını artar, bazılarını eksilir hatta geçici olarak yok olur, aradaki güç dengeleri değişir v.b.. Niteliksel dönüşümde bizzat öğelerin artık aynı öğeler olmadıkları görülür. Niceliğin niteliğe dönüşmesi derken anlatılan şey, a) yeni bir ilişki platformuna geçmek için gereken dinamiğin, eski platformun **kendi iç çelişki ve mücadeleleri** olduğu, b) fakat dönüşüm sürecinde bir noktadan sonra artık o çelişkilerin yerini bambaşka ilişki/çelişkilerin alacağıdır.

3 — İşçi sınıfı bir yönüyle kapitalist düzenin olumsuzlanması, yani «anti», karşıtıdır. Fakat devrim ögesi bu olumsuzlamada değil, bunun ve bunda var sayılmış olan tez-antitez ilişkisinin olumsuzlanmasıdır. **Olumsuzlanmanın olumsuzlanması** derken sözü edilen iki öge, a) hareket noktası olan olumsuzlama (düzen ilişkilerinden doğan çelişki) ve b) bunun aşılması ve artık o «anti» ilişki platformunda tanımlanmayan yeni bir olumuluğun inşasıdır.

Temeldeki fikir kavranmadığında bu ilkelere nasıl anlamsız laflara dönüşeceği, PB'nin konuyu ele alışında çarpıcı bir biçimde ortaya çıkarıyor.

PB'na göre olumsuzlanmanın olumsuzlanması, «mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesidir» ve «Mao, bu tarihsel zorunluluktan «kurtulmak için» bu yasayı reddediyor.» (s. 84) Boş laf bir yana bırakılırsa, söylenen nedir? Olumsuz (karşıt, düşman, kötü, mülksüzleştirici v.b.) bir unsur var, dolayısıyla yokedilmelidir (o'umsuzlanmalıdır). Çok basit: madem ki adam kötü, mücadele edip yokedersen, Mao mendeburu «somut olgulara dayanarak» bu kadar acık bir gerçeği «içinden sıyrılmaya çalışıyor». Anlatılan şeyin diyalektik ilişki olumsuzlanmanın olumsuzlanması ilkesiyle ilgili bile olmayan basit bir karşıtlık (antitez) mantığının olduğunu düşünmek gerekir. Asıl ilginç olan, bu çok basit «düşmanı yokedelim» ilkesinin neden olumsuzlanmanın olumsuzlanması gibi gizemli ve «ağır» teorik bir lafa ifade edilmek istendiğidir. Amaç teorik bir boşluğun «kutsal» laflarla örtülmesi midir sadece, yoksa daha da öte bir şey mi?

Nicelik-nitelik konusunda PB'nin iki ayrı yorum getirdiği göze çarpıyor.

a) Nicel değişiklik (evrim) yavaş ve dereceli, nitel değişiklik (devrim) ani ve sıçramalı olur.

«Şeylerdeki yavaş değişiklikleri ifade eden nicel değişiklikler, ani ve sıçramalı nitel değişikliğe yol açmadan, aritmetik toplanan sonucu, yavaş yavaş o şeyin ömesi ve yeni bir şeyin doğması diye bir şey yoktur.» (s. 79)

Öyle olsun diyelim. Ama bu bize değişen niteliğin nasıl değiştiği konusunda bir şey söylemiyor. Değişim

yavaşça evrim, hızlıysa devrim oluyor. Mao'nun deyişimiyle «yemek lokma lokma yenirse» nicelik, bir lokmada yutulursa nitelik. İşte bu zavallı anlayışla, «denebilir ki, (Mao'nun) iradesi dışında toplumda

meydana gelen devrimci durumlar, ani ve sıradan dönüşümler, Mao'yu devrimci bir tarzda hareket etmeye zorlamıştır. Mao Zedung kendi fikirlerini esasta pratiğe uyguladı, onun devrimden yana olması da düşünülemezdi.» (s. 81)

Yani Mao yavaş, ama şartlar hızlı geliyor. 50 yıllık mücadelesinde fikirlerini bir türlü pratiğe uygulayamayan adamcağıza insanın neredeyse acıyası geliyor.

b) PB'na göre nitelik değişikliği, aynı zamanda, İki zıt arasındaki mücadelede bir tarafın ötekini yok edip çelişkiyi ortadan kaldırmasıdır.

«Diyalektik düşünceye göre, mutlak olan, zıtlar arasındaki mücadeledir. Bu mücadele sonucu, herhangi bir şey içinde gelişen yeni zıt diğer zıddı inkâr eder. Ve çelişki çözülür, yeni bir nitelik ve onun içinde yeni çelişki ve çelişkinin yeni kutupları doğar.» (s. 67)

Anlatılan şudur: Örneğin Çarlığa karşı demokratik devrim yapılır; bu başarılınca bu kez burjuvazi temizlenir; sonra sıra köylüleri imha etmeye gelir; sonra ulusal azınlıklar halledilir; bu da bitince parti içinde temizlik başlar; bütün hizipler temizlendince de proletaryanın bayrağı «en yükseğe» çıkmış olur. Bu konuyu aşağıda uzun uzadıya tartışacağız. Ama anlaşılması imkânsız olan şey, burada ne anlamda bir «nitelik değişikliği» olduğudur. Olan şey sadece bir ögenin kendi dışındaki her ögeyi temizlemesidir. Oysa bazı ögelerin eksilmesi, olsa olsa, nicelik değişikliği olabilir. Eğer ögeler sabit veri kabul edilip, sadece bazılarının yok edilmesi tasarlanıyorsa, niteliksel dönüşüm nedir? Dönüşen nedir? Yoksa bu, Mao'ya atfedilen «ögeler aynı kalır» metafiziğinin en kaba örneği değil midir?

Karşıtların birliği konusuna gelince, PB'nın bu lafın tek anladığı şey, «gecici, koşullu ve izafîlik» konusundaki vurgudan (s. 72-74) da anlaşılacağı üzere, belli bir uzlaşma, ittifak ve işbirliği kavramıdır. Karşıtların durum gerektirince birleşir, ama durum değişince, önce davranan parsayı toplar. Uzlaşmalar olur, ama esas olan uzlaşan karşıt ögelerin kendi öz çıkarları olup, uzun vadede karşıtların mücadelesi karşıtların birliğinden daha önemlidir. Karşıtların birliğini temel alan Mao, bu nedenle, sınıf uzlaşmacısıdır.

«Zıtlar arasında dengenin bulunduğunu söylemek (yani zıtların temeldeki birliğini savunmak — B.), sürekli ve mutlak mücadeleyi inkâr etmekle özdeşdir.» (s. 74)

PB böyle diyor. Zıtların birliği kavramından bir kırının bile anlaşılacağına bundan iyi bir kanıt bulmak zordur. Zıtların birliği demek, bir şeyin doğası içinde birbirine zıt ve dolaysızyla birbirleriyle sürekli mücadele eden iki yanın bulunduğu demektir. Yani zıtların birliği ile çelişki aynı şeydir ve diyalektik ilk adımı bu olayı kavramaktan geçer; öteki tüm yasalar bundan

türer. Bu anlaşılmayınca, zıtlık ve birlik birbirinden tamamen kopuk iki zıt kavram gibi değerlendirilir; değil mi ki iki şey ya zıttır ya birdir? Ve «zıtların birliği» lafı da, ustalar dediği için usulen kullanılacak, ama ne anlama geldiğine dair kimsenin bir şey bilmediği «kutsal» bir formül olup çıkar. Şöyle düpedüz komik sonuçlara varılır:

«Lenin, Mao'nun kastettiği şekilde zıtların birliği diyalektik ve evrenin temel yasasıdır demiyor. Lenin, zıtların birliği diyalektik özünü diyor, ama temellerinden biri, başta gelen demiyor. Temellerinden biri, başta gelenlerden biri diyor.» (s. 75)

Özünü demek Leninizm, temellerinden biri, başta gelen demek anti-leninizm ve ikisi arasındaki ayrımı «keşfetmek» de proletarya bayrağını yükseltmek olup, bunlar çok önemlidir!

Çuval dolusu laf içinde anlatılan şey şu basit önermeden ibarettir: düşmanlarımızı temizlemek Marksizmdir; icabında bu işi daha rahat yapmak için bazı düşmanlarla anlaşma işbirliği yaparız, ama nihai hedef onları da temizlemektir. O kadar. Bu anlayışta eşyanın ikili tabiatının, çelişkinin, birliğin özünde zıtlık, zıtlığın özünde birlik olduğunun, proletaryanın süreç içinde dönüşümünün, proleterliğin özündeki çelişkinin olumsuzlanmasının v.b. yeri yoktur. İlişki ve çelişki, iki ögeden birinin varlığı ya da imhası vardır. Diyalektik yoktur, metafizik bile denemeyecek bir mantık vardır. Ama bu anlayış, teorinin ve diyalektik yok oluşu olan bu anlayış, hiçbir zaman çıplak biçimiyle ortaya konamayacağı için, bunun esrarlı ve «kutsal» laflarla örtülmesi, bulandırılması, sanki bir teoriye dayanıyor mu havasına sokulması gerekir. Marksizm yoksulluğu, alabildiğine bir laf kalabalığı içinde boğulmalıdır. Ve bu laflar alabildiğince anlamdan uzak olmalıdır ki ifade ettikleri «felsefenin sefaleti» çıplak gözle görülsün.

PB'nın «felsefi» laflarına bundan fazla değinmeye gerek görmüyoruz. Ancak PB'nın tezlerinin eleştirisinin, sadece bunların anlamsızlığını teşhir etmekle tamamlanabileceğini sanmamak gerekir. İlk bakışta, en yüzeysel bir sağduyu süzgecinden bile geçmesi olanaksız gözükse de anlamsızlıkları siyasi bir tartışmada kanıt diye öne sürmenin; ve üstelik son derece radikal bir siyasi tavır değişikliğinin adeta başka tutunacak dal kalmamış gibi, nihai gerekçesi ve kanıtı diye öne sürmenin şüphesiz önemli siyasi anlamları olmalıdır. Bu siyasi anlamları ortaya çıkarabilmek için, bir yandan PB'nın temsil ettiği siyasi anlayışın son yıllardaki tarihine ve yapısal hale gelen çıkışlarına; bir yandan da, PB'dan bağımsız olarak, Mao Zedung'un ve Stalin'in Marksist-Leninist teori içindeki özgü konularına değinebilmek gerekecektir. Şuna inanıyoruz ki PB, Mao ve Stalin arasındaki tartışma götürmeyen teori ve pratik farkını doğru olarak kavramış, bunu yapmakla Sosyalist Harekete istemeden çok büyük bir hizmette bulunmuş ve kendi tavrını açıkça ayırım çizgisinin yanlış tarafından yana koymuştur. Bu ayırımın yapılabildiği olması bile, bize bugün Mao'nun devrimci teori ve pratiğe tarih katkılarını daha bir-iki yıl öncesine oranla çok daha sağlıklı bir şekilde de-

ğerlendirebiliriz — gerekirse eleştirebiliriz — imkânı vermektedir. Özellikle devrimci-demokratik halk cephesi ve bunun proletarya diktatörlüğü ile ilişkisi konularında yoğunlaşan bu katkıları bir başka yazıda

inceleyeceğiz. Bunları tartıştığımızda, PB'nın kendisini bugün bulunduğu köşeye neden ve nasıl sıkıştırdığına dair bazı ipuçları da bulabileceğiz.

kucucuk

p.k. 701, izmir

eylül 1979 1 15 TL

bülent akarsu / nezih danyal
tarık günersel / ahmet güntan
gündüz kuzugüdenlioğlu / levant küey
fergun özelli / asım öztürk
halim yazıcı / salih yurttaş

DAĞITIM

Ankara: Bayraktar Kitapevi, Hat Hitapevi, Evrensel Kitapevi,

Remzi İnanç Toplum Yayınevi

İstanbul: Özgür Dağıtım

İzmir: Aydın Kitapevi, İleri Kitapevi